

A röghöz kötött múlt

Erdészként sokszor szembesülünk azzal, hogy munkánk helyszínei számtalan történetet őriznek. Néha előkerül egy-egy helybéli ember, aki elmondja, hogy itt valamikor állt egy ház, megmutatja a kutat vagy az istálló helyét abban a szedres bozótban, amiből ma már csak három öreg lucfenyő tornyosul ki az erdő mellett, és ami mellett számtalanszor elmentünk érdektelenül. No meg – állítólag – itt fegyvereket is ástak el a háború utolsó napjaiban, olajos zsírpapírba tekerve.

Fémkereső „kincsvadászok” tapasztalják, hogy szinte nincs olyan négyzetmétere a magyar földnek, ahol ne rejtőzne egy rozsdás görbe szeg, egy karika a lószerszámról vagy akár pénzérme, meggömbült rézkanál. Minden tárgy hordoz egy történetet is.

Vajon hogyan tud tájékozódni bárki arról, hogy egyes konkrét helyeken mi is történhetett a hosszú évek folyamán? Természetesen ez a kérdés már korábban is megfogalmazódott másokban, korelődeinkben; és ők létrehoztak olyan információforrásokat, amelyeknek léte talán nem közismert.

Az 1960-as években Zalaegerszegen megjelent egy 737 oldalas könyv *Zala megye földrajzi nevei* címmel. A mű őríási munka összegzéseként látott napvilágot. Lokálpatrióta nyelvészek, tanárok, muzeológusok ötletéből fakadóan Zala megye számos falusi pedagógusát ösztönözték arra, hogy a falvakban írják össze a szájhagyományban még élő földrajzi neveket (dülőneveket) úgy, hogy ha ismert a név magyarázata, akkor azt is írják hozzá.

Fontos része volt a gyűjtésnek, hogy mindent térképen is el kellett helyezni. A gyűjtés megvalósult, elkészült a szerkesztett anyag. A könyv sorra veszi az egyes községhatárokat, azoknak vaktérképei kihajtható mellékletként, sorszámozva tartalmazza az egyes közsékek helyét. A számozott helyszínek neve és története a könyv lapjain olvasható.

Néhány szemelvényt kiemelnek: *Eszteregnye, Gyurka-Jancsi-árok*. „Gyurka Jancsi orvadászt itt lőtték agyon a társai”. *Oltárc, Gyöngyvirágos part*. Itt tanácstalanul álltunk mindig, hogy vajon hol lehet itt gyöngyvirág, mert mi soha nem láttunk. Az említett könyvből kiderül, hogy ezt a domboldalt régen valójában nem így, hanem *Szentgyörgyvirágos park*ként emlegették, a szentgyörgyvirág pedig az odvas keltike, amiből minden tavasszal sok tő virágzik a környéken. A mai elnevezés valójában egy félreértés eredménye.

Oltárc, Pálinkás-árok. „A második világháború alatt bombák estek oda, a bombatölcsérekben meggyült a víz, s oda jártak a rigyáciak pálinkát főzni.” (Bujdosván a fináncok elől.)

Várfölde és Bánokszentgyörgy, Kavernás. Erdész kollégák szájhagyománya szerint itt a Trianon utáni kényszerű lefegyverzés során a magyar hadsereg számos fegyverét ásták el „konzerválva”, azaz olajos-zsíros ruhákba tekerve; elbújtatva az antant hatásai elől, annak reményében, hogy még valamikor szükség lesz rájuk. A fenti könyv szerint a név magyarázatára a falvak népe máshogyan emlékezik: „Robbanóanyaggal termelték ki itt a fát” (a községi erdőből). A kettő persze nem zárja ki egymást.

Várfölde, Négyesfűzfa. Ez a hely a korábbiakban Hármashűzfaként szerepelt. A Páll család a közelmúltban, a valójában négytörzsű fűzfa pusztulása után az úttól délre elültetett hat fűzfacsomót, hogy rekonstruálja a fűzfacsoportot, e fák megeredtek és éltek tovább. Amikor a területileg illetékes kerületvezető erdész, ifjabb *Tuboly Zoltán* kollégánk és barátunk hirtelen, fiatalon meghalt, akkor az ő emlékére egy kopjafát állítottunk itt, a fűzfák alatt. Ma négy fűzfa áll itt, mi ma is *Négyesfűzfa* névvel illetjük a helyet.

Bucsuta, Kovácsmetetői lap. A mai emlékezet úgy őrzi e hely múltját, hogy volt itt egyszer egy kovácsműhely, és a kovácsmester inasa sikeresen környékezte meg a mester feleségét, a kovácsmester emiatt megölte az inast, és a holttestét a kemencében elégette. A fent említett könyv szerint: „A szabadságharc után itt szénégetés folyt. A betyárok erre hajtották az ellopott marhákat, és a szénét égető kovács elárulta őket a pandúroknak. Ezért a betyárok belenyomták őt is a szénboksába és elégették. Később ott el is temették, a sírja ma is megvan.” Ma van egy felújított fakereszt a helyszínen.

Bucsuta, Nájtpál-ódal. „A törökfutás előtt város volt itt. Sok templomi kincset találtak az erdő kivágásakor.” *Oltárc, Landi-lap*. „Régen egy Landi nevű embert ütöttek itt agyon.” *Homokkomárom, Kommunista-vágás*. „1919-ben vágták ki.” (Mindez leírva így, egy 1964-ben kiadott könyvben!) *Homokkomárom, Ödön-kút*. „Az uradalmi bérlő fürdővé alakította, és egy kőoroszlánnal díszítette ezt a forrást.” *Rigyác, Culáné uttya*. „A lopós Culáné erre szokott járni. Ha valami elveszett, azt szokták mondani: eltűnt, mint a Culáné zsákja.” *Szilvagy, Hompok (Hompok tája)*. „Másfél méter magas, 50 méter körzetű dombok, a hagyomány szerint ágyúállások voltak a törökfutás korában.” *Szilvagy, Pap-kut*. „Mocsár. A törökidőskor ide dobták be a falu harangját.” *Csesztreg, Város-föld*. „Csesztreg a 18. századtól 1848-ig mint város szerepel. Ennek emléke ez a dülőnév.” *Mumor, Mumori-csárda*. „Savanyu Jóskákék szoktak itt duhajkodni. Az öregek szerint a faluban nincs ilyen régi ház.” (Nyilvánvaló, hogy ez a mostani épület elődjéről íródott.)

A Zala megyei kezdeményezés után a későbbiekben (a 80-as években) hasonló könyv jelent meg a keszthelyi járásról (amely csak a 70-es évek végén lett Zala megye része), majd több más megye is készített hasonlót.

Tiszteletet érdemel mindazok munkája, akik az értékmennyő könyvek elkészítésében részt vettek, hiszen az emlékezetnek olyan kincset rögzítették papírra, amelyet sok ember elvitt volna a sírba magával, örök feledésre kárhoztatva.

Természetesen nemcsak ezek a nyomtatványok léteznek, hanem számos interneten hozzáférhető adatbázis is, melyek hitelessége azonban nehezebben ellenőrizhető.

Amennyiben sokkal korábbi időkben szeretnénk kutakodni, úgy az Engel Pál-féle térképhez érdemes fordulni (*Engel Pál* 2001-ben elhunyt magyar történész, középkorkutató. Még halála előtt, 2001-ben CD-ROM-on megjelentetett középkori településtörténeti adatbázisát később a Történelemtudományi Intézet korszerűsítette, így a térkép 2021-től interneten is elérhető).

Itt egy 16. századi állapotot látunk falutérképen, amelyet az informatika (és a II. katonai felmérés térképe) segítségével a mai helyszínekre vetíthetünk úgy, hogy különböző fedvényeket különböző átlátszósággal jeleníthetünk meg egymáson. Mint a térképen látszik, nagyon sok falu létezett akkor, ezek közül több valószínűleg csak néhány házból állt, azaz egy-két család által lakott települések lehettek. A korszak legfontosabb történelmi eseménye a törökidőszak; számos itt még jelzett

Így nézett ki Kistolmács a levegőből 1969. május 9-én. A kép jobb felében még csak a tó helye látható, mivel az csak bő másfél évtizeddel később létesült (Forrás: www.fentrol.hu)

helység a török idők után elnéptelenedett, nagy részük nem is települt vissza. Nevük viszont máig megmaradt a dűlőneveink révén. Külön falu volt pl. *Kislak*, *Kürtös* vagy *Dicce*.

További érdekessége az Engel-térképnek, hogy azt is kiolvashatjuk belőle, miképpen hívták régen mai településeinket (pl.: Bánokszentgyörgy korábbi neve *Pákaszentgyörgy*, Bajcsa pedig *Velence* volt).

Hasonlóan működik az Arcanum térképszervere is: <http://maps.arcanum.com/bu/>. Itt sok történelmi térképet is feldolgoztak hasonló módon, van kataszteri térkép is.

A II. katonai felmérés (1806–1869) térképe kétségkívül az egyik olyan térképe hazánknak, amely nagy pontossággal rendeli országunk történelméhez a helyszíneket. A mai állapotokkal összevetve apró részletek árulkodnak arról, hogy a történelem viharai hogyan változtatták meg egyes vidékek arculatát.

Például a közeli Balaton-felvidéken libalegelő volt ott, ahol a nem túl régi közvélemény szerint „*bűnös erdészek*” *tájrombolást végeztek az idegenhonos feketefenyves-kopárfásítással, és ahol ma őshonos karsztbokorerdők állnak, holott azokat másként nem lehetett volna létrehozni.* A trianoni csonka ország is látszik e térképeken, és látszik az is, hogy korántsem volt annyi erdő annak idején, mint ma. Fa pedig Trianon után kellett, minél hamarabb. Így csináltak az erdészek fatermelő földeket, és ezek nem őshonos erdők kiirtásával és átalakításával jöttek létre, hanem erdőtelepítésként.

E sorok írója erdőrendezőként kezdte erdészeti pályafutását az 1990-es évek elején. *Máig vallom, hogy az erdőgazdálkodás alapja az erdőrendezés, mai szóval élve erdőtervezés.*

Az akkori erdőrendezői munka első lépése az volt, hogy a MÉM (később FM és FVM) Erdőrendezőiségi Szolgálat (ké-

sőbb Állami Erdészeti Szolgálat) a szintén MÉM Repülőgépes Szolgálatától megrendelte a következő évben üzemtervezendő terület légi fotózását. (Mindez nem kis feladatot jelentett, hiszen minden évben a teljes ország 1/10-ét le kellett fotózni!) A repülések eredménye egy közel M=1:10.000-es méretarányú, nagy felbontású (fekete-fehér) fényképállomány lett, közel 70%-os átfedéssel.

Külön értekezést érdemelne, hogy ezek a képek az akkori fotogrammetriai eszközökkel milyen hihetetlen pontosságú térképek rajzolására és távérzékelési kiértékelésére voltak alkalmasak – de ez nem tárgya e cikknek. Hasonló, térképeszeti célú légifotókat készítettek katonai céllal is.

Ami fontos: ezeknek az évtizedek alatt elkészült képeknek van egy interneten elérhető adatbázisuk, a www.fentrol.hu. Itt sokszor 60 év távlatába vissza lehet repülni, régmúlt épületek és rózsakertek kereshetők vissza olyan helyeken, ahol ma csak a dűlőnév emlékeztet családnevekre, történetekre, de azt is meg lehet nézni, hogy bizony ott akkor sem volt jó erdő, nemhiába.

Erdészként a napi rutin mellett feledésbe merülhet számkra, hogy azok a fák, amelyek most februárban ledőltek, még a Trianon előtti Magyarországon születtek. Az sem a mindennapok része, hogy eszünkbe jusson: hány nemzet hány hadserege vonult keresztül e földön, mi mindent pusztított el, vagy mit hagyott maga után. Hány falu éledt újjá a pusztítások után, és hányszor kezdtek el újra dolgozni az emberek itt, az általunk jól ismert föld rögein; szántva, legeltetve vagy fűrészelve; újra- és újrakezdve családjaik mindennapjait.

Vaski László okl. erdőmérnök

Erdésznők Országos Találkozója – 2025

Tisztelt Kollégák!

Ebben az évben a NYÍRERDŐ Zrt. és az OEE Debreceni Helyi Csoportja lesz a házigazdája az Erdésznők Országos Találkozásának, mely **2025. augusztus 27-28-án**, Debrecenben kerül megrendezésre.

Augusztus 27. SZERDA

11:00–11:30 Érkezés, regisztráció a Campus Hotelben

(Debrecen, Kassai út 26. GPS: É47.540909° K21.640205°)

Szállás elfoglalása kétágyas szobákban

Svédasztalos ebéd a Campus Hotel éttermében

13 óra Ismerkedés Debrecen nevezetességeivel

Déri Múzeum; Nagytemplom; Református kollégium

18 óra Visszaérkezés a szállásra

19 óra Köszöntők és közös svédasztalos vacsora a szálloda éttermében

A vacsorát követően *Gencsi Zoltán* az OEE Debreceni Helyi Csoport elnökének előadása, majd *Bárdosi Ildikó* és *Molnár Miklós* műsora, valamint baráti beszélgetés.

Augusztus 28. CSÜTÖRTÖK

6 óra Svédasztalos reggeli a szálloda éttermében

8 óra Busszal indulás a Nagyerdőre

Zsuzsi vonattal érkezés Hármashegyre

A Természet Háza és a Kuckó művésztanya utcaszínházi előadása

Érkezés az Erdőspusztai bemutatóházhoz

Vákáncsos kunyhó; kilátó; arborétum; helyi ételspecialitások

látványfőzése; közös ebéd a filagóriánál

16 óra A találkozó zárása

A programváltoztatás jogát fenntartjuk.

Felhívjuk minden kedves kollégánő figyelmét, hogy a regisztrációhoz szükséges személyi igazolványt és lakcímkártyát ne felejtsek otthon!

Kérdés esetén a Debreceni Erdészet munkatársai adnak tájékoztatást a **erdeszsnok@nyirerdo.hu** e-mail címen és a **+36 30 637 9527** telefonszámon.

Szeretettel várjuk az erdész kolléganőket a rendezvényre!

Hidas Tibor vezérigazgató, NYÍRERDŐ Zrt.

Gencsi Zoltán elnök, OEE Debreceni Helyi Csoport

STIHL

KÉNYELMESEN, MUNKA KÖZBEN IS.

STIHL
EGYÉNI VÉDŐFELSZERELÉSEK

- Élénk, jól látható narancssárga szín
- Könnyen tisztítható, kényelmes viselet
- Saját fejlesztésű anyagok, átgondolt részletek
- Test vonalát követő szabás, széles méretválaszték
- Strapabíró és jól szellőző modellek

A minőségi munkához minőségi védőruházat is szükséges.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK A WWW.STIHL.HU OLDALON
ÉS A SZAKKERESKEDÉSEKBEN!

